

- Putkonen, T. A. (1955): Die Kolbenente (*Netta rufina*) in Finland und Ihre allgemeine Verbreitung. *Ornis fennica* 32: 20—21.
- Ramsay, Wardlow, R. G. (1923): Guide to the Birds of Europe and North Africa. Londen.
- Requate, H. (1954): Die Entenvogelzählung in Deutschland (1948 bis April 1953). *Biologische Abhandlungen*: 20, 24 en 25.
- Scott, P. (1957): A coloured Key to the wildfowl of the World: 64.
- Schlegel, H. (1858): De dieren van Nederland: 221 en 222. Haarlem.
- Schmidt, G. A. J. (1955): Eine Phänologie bemerkenswerter Vogelarten Schleswig-Holsteins für die Jahre 1950—1954. *Orn. Mitt.* 7: 27.
- Sluimers, J. E. (1942): Het broeden van de krooneend, *Netta rufina*, in Nederland in 1942. *Ardea* 31: 281—284.
- Sver. Orn. För. (1954): Forteckning över Sveriges Fåglar. 3. Uppl.: 60. Stockholm.
- Swaen, A. E. H. (1948): Het „Jachtbedryff”. Leiden.
- Tischler, T. (1941): Die Vögel Ostpreussens und seiner Nachbargebiete II: 845. Koenigsberg, Berlin.
- Toschi, A. (1959): La Fauna. Conosci l'Italia III (Touring Club Italiano): 191.
- Tougarinov, A. J. (1941): Faune de l'U.R.S.S. Aves I, no. 4: Anseriformes. *L'Acad. des Sc. de l'U.R.S.S.*: p. 372. Moscou-Leningrad.
- Valle, K. J. (1945): *Netta rufina*, erstmalig in Finland angetroffen. *Orn. fenn.* 22: 31—32.
- Voous, K. H. (1943): De krooneend, *Netta rufina* (Pallas) broedvogel in Nederland. *Ardea* 32: 1—10.
- (1943): De broedgevallen van de krooneend (*Netta rufina*, Pallas) en witoogeend (*Aythya nyroca* Güld.) in de Botshol in 1943. *Limosa* 17: 1.
- (1960): Atlas van de Europese Vogels: 42 en 57. Elsevier-Amsterdam.
- Voipio, Paavo (1954/1956): Über die gelbfüßigen Silbermöwen Nord-West-Europas. *Acta Societatis Pro Fauna et Flora Fennica*: 24—25.
- Wiggelaar, A. J. en J. Veenman (1960): Botshol. Een inventarisatie van de vogelwereld: 36—41.
- Witherby, H. T. e.a. (1939): The Handbook of British Birds III: 282 en 283.
- Wüst, W. (1951): Entwicklung einer Mauserzugstation der Kolbenente bei Ismaning, mit 1 graf. Darst. *Anz. Ornith. Ges. Bayern* IV: 22—28.
- (1952): Untersee und Ismaninger Teichgebiet. *Die Vögel der Heimat* 22: 157—158.
- Ytreberg, Nils Jarle (1960): Rødhodet and, *Netta rufina* (Pallas), en ny art for Norge. *Sterna* 4 no. 2: 41—46.

Tellingeng van de Kolgans, *Anser albifrons* (Scop.) in Nederland in 1959-1960 en 1960-1961

door

J. PHILIPPONA en Th. MULDER

Rijksinstituut voor Veldbiologisch Onderzoek ten behoeve van het Natuurbehoud.
(Mededeling nr. 119)

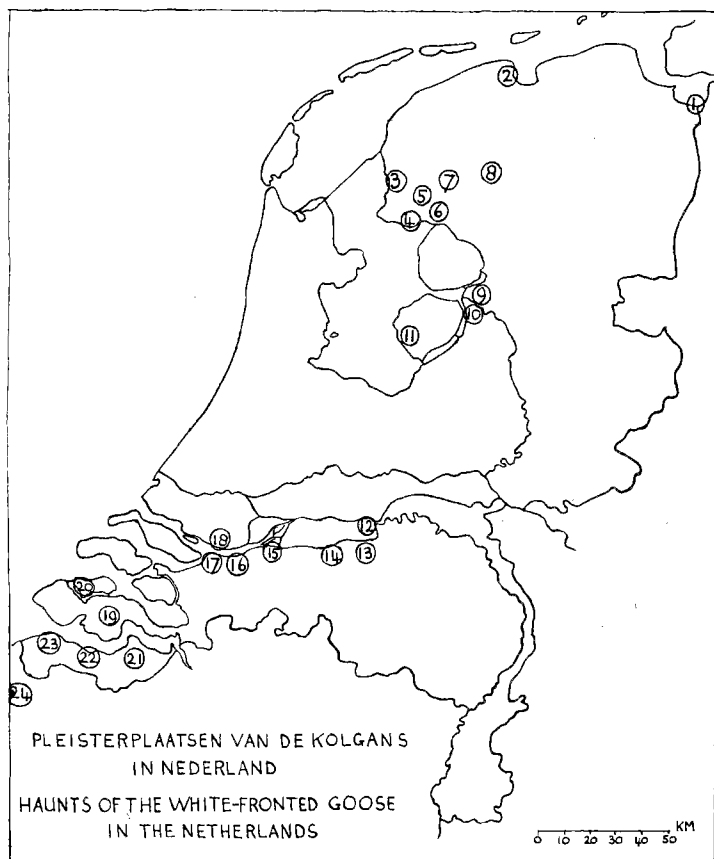
(*Counts of the White-fronted Goose in the Netherlands in 1959—1960 and 1960—1961*)

In de tabellen 1 en 2 zijn de resultaten vermeld van de Kolganstellingen, die in Nederland gehouden werden in 1959—1960 en 1960—1961.

Gebied - Locality	± 29 november		± 3 januari		± 7 februari		± 21 februari		± 6 maart	
	aantallen numbers	Data	aantallen numbers	Data	aantallen numbers	Data	aantallen numbers	Data	aantallen numbers	Data
1. Dollart	0	27								
2. Lauwerszee	100	27								
3. Wonseradeel	25	29	6	3	enige 100-en	9	paar 100	21	0	6
4. Gaasterland (kust)	0	29	0	2	6500	9	0	21	0	6
5. Fluessen, Heegermeer							7000	21	1400	6
6. Lemsterland	0	29	0	2	7000	9	8500	21	7500	6
7. Sneekermeer, Terkaplester poelen			210	2	3300	7	3500	18		
8. Beetsterzwaag, Gorredijk	750	29	580	3	2000	9	3200	20	3700	5
9. Mastenbroekerpolder, Kampereiland	37	29	12	4	75	8	2500	21	2500	6
10. Ketelmeer, Veluwemeer, Oosterwoldsche polder, Kamperveen	81	29	78	4			3500	21	1000	7
11. Flevoland, Knardijk	16	29	300	3	2000	7			4000	8
12. Hurwenen	0	30	0	4	6	8			0	7
13. Den Bosch en omgeving	0	30	0	4	700	8			0	7
14. Waalwijk	0	30	0	4	750	8			0	7
15. Drimmelen							2000	20	3000	7
16. Moerdijk, Markgebied	0	30	2400	3	11000	7	17500	20	5800	8
17. Willemstad	600	30	600	4	700	7	950	20	2500	7
18. Numansdorp										
19. Poel (Goes)			130	3	1500	7	1500	16	1200	7
20. Kamperland (N. Beveland)										
21. Putting en omgeving					5000	6	4600	20	3800	5
22. Braakman	135	29	660	3	1950	7	1450	20	1200	5
23. Groede en omgeving									950	5
24. Damme (België)					2200	8	750	18		
Totaal (geteld) - Total (counted)	1750		5000		45000		57000		38750	
Totaal (geschat) - Total (estimated)	2000		6000		47000		59000		40000	

De eerste telling werd alleen voor de Kolgans georganiseerd. De tweede maakte deel uit van de internationale ganzentellingen, die gedaan worden onder auspiciën van het International Wildfowl Research Bureau. Deze tellingen worden in de toekomst voortgezet.

Dank zij de medewerking van vele waarnemers werd een vrij volledig overzicht verkregen. Soms konden bepaalde gebieden niet worden bezocht.

De toename die de Kolgans sinds enige jaren in Nederland vertoont, is blijkbaar nog niet geheel tot staan gekomen. De top in februari heeft de 50.000 namelijk ver overschreden. Het beeld dat de tellingen bieden, komt overigens grotendeels overeen met het al eerder gegeven (Philippona en Mulder, 1960). Enige correcties zijn wel nodig. De aantalstop ligt bv. niet noodzakelijk tussen half februari en half maart. Het is beter te zeggen dat de Kolgans vanaf half of eind januari sterk toeneemt, dat de top in februari wordt bereikt en dat aan het eind van deze maand of in de eerste helft van maart, de aantallen weer sterk gaan dalen.

TABEL II.

KOLGANS-TELLINGEN IN NEDERLAND: 1960—1961

COUNTS OF THE WHITE-FRONTED GOOSE IN THE NETHERLANDS: 1960—1961

Gebied - Locality	± 16 oktober		± 13 november		± 18 december	
	aantallen numbers	Data	aantallen numbers	Data	aantallen numbers	Data
1. Dollart	67	13	0	13		
2. Lauwerszee	1000	14	1500	12	300	23
3. Wonseradeel			90	12		
4. Gaasterland (kust)			0	12	0	12
5. Fluessen, Heegermeer			0	12		
6. Lemsterland			0	12		
7. Sneekerveer, Terkaplester poelen			1000	12	200	17
8. Beetsterzwaag, Gorredijk	500	14	1150	12	enige 1000-en	20
9. Mastenbroekerpolder, Kampereiland						
10. Ketelmeer, Veluwemeer, Oosterwoldsche polder, Kamperveen	0	17	7	12	123	19
11. Flevoland, Knardijk	770	19	767	14	238	15
12. Hurwenen	0	17	0	14	0	20
13. Den Bosch en omgeving	0	17	0	14	0	20
14. Waalwijk	0	17	0	14	0	20
15. Drimmelen	0	17	0	14	0	20
16. Moerdijk, Markgebied	0	16	10	14	500	17
17. Willemstad					250	17
18. Numansdorp						
19. Poel (Goes)						
20. Kamperland (N. Beveland)						
21. Putting en omgeving	105	15	0	12	550	17
22. Braakman	0	16	0	13	200	18
23. Groede en omgeving	0	16	17	13	0	18
24. Damme (België)						
Totaal (geteld) - Total (counted)	2450		4550		4350	
Totaal (geschat) - Total (estimated)	2500		4750		4750	

Als oorzaak van de top in genoemde periode werd o.m. genoemd: De concentratie in zeer grote troepen, waardoor minder ganzen aan de aandacht zouden ontsnappen. Hoewel deze factor een enkele maal een rol zou kunnen spelen, hechten we er in het algemeen geen waarde meer aan. De grote concentraties zijn, zoals de tellingen bewijzen, kennelijk een gevolg van de grote aantallen. Juist in de periode van de maxima worden de ganzen op veel meer plaatsen tegelijk gezien dan in de voorgaande periode.

Of het weer mede een oorzaak is van de grote toevoer in de tweede helft van de winter, is nog onvoldoende bekend. De winters waarin de tellingen gehouden werden, waren in ieder geval zacht. Toekomstige tellingen kunnen

15 januari		± 29 januari		± 12 februari		± 26 februari		± 12 maart	
tallen nbers	Data	aantallen numbers	Data	aantallen numbers	Data	aantallen numbers	Data	aantallen numbers	Data
100	18	0	25	(3000 ganzen)	19				
50	15	enige 100-en	29	1000	12	1	25	0	11
		4250	29	10	12	300	25		
		1400	29	17	12	20	25		
0	15	2200	29	5800	12	7700	25	700	11
000	15			2400	12			115	12
000	15	300	29	11500	12	12750	25	140	11
		6000							
<i>van begin januari tot eind februari; geen data.</i>									
600	14			6 à 10000	12—18			185	±15
200	15	150	31	40	12	60	3/3	14	15
				300	13			0	13
27	16			275	13			0	13
0	16			8000	13			0	13
650	16	enige 1000-en	28	18	13	2750	1/3	250	13
250	15	8500	28	0	13	2500	1/3	25	13
450	15	0	28	1500	13	200	1/3		
500	14								
		400	28	3500	12	9	26		
				525	13				
500	16	3500	30	11500	14	4300	25	0	10
700	18	2600	28	625	10	200	26	0	10
84	15			150	12			32	12
000		25500		58000		30750		1450	
000		32000		65000		35000		1750	

misschien een duidelijker beeld geven.

We blijven het waarschijnlijk achten dat de tienduizenden Kolganzen, in januari en februari uit het oosten, ons land bereiken. Het verlies van pleisterplaatsen in West-Duitsland, zoals werd beschreven door Atkinson-Willis (1961) en Mörzer Bruyns (1961), kan hierbij in zoverre een rol spelen, dat veel Kolganzen tot weinige jaren geleden, aldaar hun meest westelijk gelegen pleisterplaatsen bereikten. Het is echter merkwaardig, dat het tot 1955 zo belangrijke gebied bij Leer in het Eemsland, volgens Atkinson-Willis vooral in de herfst en vroege winter (eind oktober tot in december) zeer veel Kolganzen (tot 10.000) herbergde. En juist in die periode zijn er in Nederland

ook tegenwoordig, nog slechts kleinere aantallen aanwezig.

Misschien is er t.a.v. de bewegingen van de Kolgans in West-Europa, een vergelijking te maken met hetgeen Marshall (1958) vertelt over de bewegingen van de Ross's Gans in zijn winterkwartieren in Californië. In november bereiken duizenden ganzen van deze soort de Sacramento-vallei. Half december vervolgen de meeste Ross's Ganzen hun reis in zuidelijke richting, naar de San Joaquin-vallei. Ze blijven daar tot in februari of maart. Andere soorten ganzen blijven echter de gehele winter in het dal van de Sacramento. Voor het verder trekken van de Ross's Ganzen is in ieder geval geen aanwijsbare meteorologische oorzaak, want de winter is in beide dalen uiterst zacht.

Het is opvallend dat de aantallen per pleisterplaats, in de twee winters zo uiteen kunnen lopen. Duidelijk is dat te zien bij Beetsterzwaag-Gorredijk, bij het Moerdijk-Markgebied en bij de Putting. Het grote belang van de pleisterplaatsen bij het Sneekermeer, in Lemsterland, in het gebied van de IJsseldelta en bij Drimmelen, is na het schrijven van ons vorige overzicht in 1960, wel zeer duidelijk gebleken.

Enige gebieden, waar wel werd waargenomen, maar vrijwel geen Kolganzen werden gezien, zijn niet vermeld. Dat zijn: Noorderleeg, Eernewoude, de Lindevallei, de Eempolders, de Scheelhoek, Midden-Schouwen en de Peel.

Tenslotte brengen we ook hier, alle medewerkers veel dank voor hun moeite.

Lijst van medewerkers:

N. W. Arentals, A. v. d. Berg, A. M. Blokland, J. Bos, Sj. Braaksma, H. Enkelaar, G. Gooyer, G. van Deursen, J. W. C. Entrop, F. K. Haak, F. Hochstenbach, J. A. F. Koridon, Mr. Lebrecht, L. Kouwen, H. T. v. d. Meulen, G. Middelman, Dr. M. F. Mörzer Bruyns, Th. Mulder, H. Nuyen, W. C. Nouwen, J. Philippona, Dr. W. Suetens, Ir. Ruige, L. van 't Sant, A. Timmerman, A. Tjittes, R. Visser, A. B. H. Wolff, Prof. Dr. K. H. Voous, Instituut voor Toegepast Biologisch Onderzoek in de Natuur.

LITERATUUR:

- Atkinson-Willis, G. L. (1961): Emsland without Wildfowl. The Wildfowl Trust, 12th Annual report: 34—39. London.
- Marshall, David B. (1958): The Pacific Flyway. The Wildfowl Trust, 9th Annual report: 128—137. London.
- Matthews, G. V. T. (1958): An examination of basic data from Wildfowl Counts. Proceedings 12th Intern. Orn. Congress. Helsinki.
- Mörzer Bruyns, M. F. (1961): Bedreigd Waterwild. Natuur en Landschap, voorzomer 1961: 14—19.
- Philippona, J. en Th. Mulder (1960): Het voorkomen van de Europese Kolgans, *Anser a. albifrons* (Scop.), in het bijzonder in Nederland. Limosa 33: 90—127.

SUMMARY:

Counts of the White-fronted Goose in the Netherlands in 1959—1960 and 1960—1961.

In the tables 1 and 2 the results are given of the counts of the White-fronted Goose, held in the Netherlands in 1959—1960 and 1960—1961.

The increase of the species in this country, which was stated before (Philippona en Mulder, 1960) has not yet come to a stop. The loss of some important wildfowl resorts in Western-Germany (Atkinson-Willis, 1961 and Mörzer Bruyns, 1961) does not fully explain the increase in the Netherlands. In the surroundings of Leer (Emsland) the maximum numbers (10.000) used to stay in November. In this month the White-front is not very numerous in the Netherlands. Large-scale arrivals occur in January and February.

TOELICHTING BIJ DE TABELLEN.

1. Voor iedere teldag zijn er twee totaalcijfers:
 - a. Totaal (geteld) = alle getelde Kolganzen.
 - b. Totaal (geschat) = alle getelde Kolganzen, plus een geschat aantal voor de pleisterplaatsen waar niet werd waargenomen.
2. Bij de gegeven cijfers is geen rekening gehouden met de ongetwijfeld gemaakte telfouten. Min of meer in navolging van Matthews (1958) mogen we rekening houden met een gemiddelde fout van + 20% tot — 20%.
3. Een waarneming tussen haakjes is niet meegeteld.
4. Met een niet gedateerde waarneming is slechts ten dele rekening gehouden.
5. De bij Damme (België) waargenomen ganzen sliepen in de Westerschelde, op Nederlands grondgebied.
6. In de tabellen zijn voor de pleisterplaatsen dezelfde nummers gebruikt als op de kaart.

EXPLANATION OF THE TABLES.

1. For each count, there are two total numbers:
 - a. Total (counted) = all counted White-fronted Geese.
 - b. Total (estimated) = all counted Whitefronts plus an estimated number for the localities, which were not controlled.
 2. No account has been taken of counting-errors (which average between + 20% and — 20%).
 3. An observation between brackets has not been used.
 4. An undated observation has only been partly taken into account.
 5. The geese of Damme (Belgium) roosted in the Westerschelde (Netherlands).
 6. The numbers of the localities used in the tables and on the map are the same.
-